

Ольга Полякова

доцент, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка
м. Суми

Наталія Липка

студентка
кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка
м. Суми

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УБЕЗПЕЧЕННЯ ДІТЕЙ В ІНТЕРНЕТІ

Авторки піднімають питання щодо досвіду впровадження соціально-педагогічних технологій забезпечення дітей в інтернеті, що запроваджені нині в Україні. Робиться спроба класифікації цих технологій. Представлено характеристику цифрових соціально-педагогічних технологій забезпечення дітей в інтернеті, що наразі застосовуються в Україні.

***Ключові слова:** соціально-педагогічні технології, забезпечення, інтернет.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціалізація сучасної людини проходить в інформаційному просторі, який може нести в собі як широкі можливості, так і багато загроз. За даними міжнародного дослідницького проєкту ESPAD [6], у 2019 році лише 6,7% опитаних підлітків в Україні не користувались соціальними мережам. Майже 45% підлітків проводять у соціальних мережах до 3 годин на день, а ще приблизно 50% – 4 та більше годин. У середньому, кожен десятий (9,4%) підліток зізнався, що проводив 6 годин або більше за грою на електронних гаджетах (14,2% хлопців та 4,9% дівчат).

Окреслена проблема актуалізує питання посилення соціально-педагогічної роботи для забезпечення дітей в Інтернеті.

Питання безпеки дітей в Інтернеті вивчали: Бугайова Н. і Цап В. [1], Гущина Н. і Кочарян А. [4], Сергєєва Н. [7] та інші. Серед усієї плеяди вітчизняних науковців, які розробляють проблему безпеки

дітей в Інтернеті, доробки Черних О. [8; 9], на нашу думку, наразі є найбільш комплексними.

Питаннями визначення сутності соціально-педагогічні технології опікуються: Вайнола Р. [2], Краснова Н. [5] та інші. Водночас, питання характеристики вітчизняних соціально-педагогічних технологій убезпечення дітей в Інтернеті наразі не стало предметом спеціального дослідження.

Виклад основного матеріалу. З метою уточнення змісту наукового апарату, що використовується нами у дослідженні, конкретизуємо визначення його ключових понять.

Соціально-педагогічні технології, відповідно до позиції Вайноли Р., сьогодні розглядаються як напрям соціально-педагогічної практики, що досліджує провідні шляхи, умови та засоби соціалізації дітей та молоді, сукупність способів, дій, спрямованих на встановлення, збереження чи поліпшення соціального функціонування об'єкта, а також - на попередження негативних соціальних процесів [2, с. 4].

Термін «убезпечення» означає «захищати, охороняти від чого-небудь; запобігати якійсь небезпеці» [3]. Відповідно, убезпечення дітей в Інтернеті – діяльність спрямована на захист життя, збереження гідності та здоров'я дитини як користувача Інтернету.

Діти є найуразливішою категорією населення, вони користуються та відкривають майже необмежені можливості для самореалізації та саморозвитку, спілкування, навчання, дозвілля на просторах Інтернету. Але разом з тим, Інтернет містить і багато небезпек для дітей: комп'ютерні віруси;

нелегальні та шкідливі матеріали, що не відповідають віковим особливостям і негативно впливають на фізичне та психічне здоров'я дітей (контент для дорослих, пропагування різних видів насильства, шкідливих звичок, сексторшин, кібергрумінг та ін.); кібер-хуліганство (кібер-булінг, гриферство тощо); шпигунські програмні забезпечення, фішинг, фармінг; спам (миттєві повідомлення, блоги, вікі, SMS-повідомлення); недостовірна інформація; торгівля людьми [4].

Аналіз відкритих джерел на предмет наявності в Україні соціально-педагогічних технологій убезпечення дітей в Інтернеті, дає нам підстави для спроби їх класифікації за низкою підстав:

– за носіями: цифрові (тести, ігри, відео-ролики, чат-боти, сайти), бібліографічні (текстові), на зовнішніх носіях (реклама), словесні (лекції, бесіди);

– за методом передачі: інформаційно-просвітницькі, інтерактивно-ігрові, проєктні.

З огляду на карантинні обмеження, що викликані пандемією COVID-19, схарактеризуємо деякі соціально-педагогічні технології забезпечення дітей в Інтернеті, що віднесені нами до цифрового виду.

Чатбот «Кібер-пес» [13], що діє на платформах Viber, Telegram, створений Міністерством цифрової трансформації повідомляє про сутність, різновиди а також про можливі дії дітей, батьків та вчителів у випадках кібербулінгу. Також ця технологія дає можливість анонімно поскаржитися та отримати підтримку у конкретній ситуації кібербулінгу.

Локальна мобільна гра «Чемпіони кібербезпеки», що розміщена на платформі Google play, розроблена ГО «Ліга сучасних жінок», є просвітницькою вікториною. Гра має чотири розділи гри, які можна проходити у довільній послідовності: «Один гравець», «Бліц», «Челендж» (одноосібні режими), «Гаряче місце» (груповий режим). Гра містить можливості: зберігання результату, його покращення шляхом повторного проходження а також поширення у соціальних мережах користувачів_ок.

Інтерактивний курс з інтернет-безпеки «Он-ляндія» – спільна ініціатива програми Microsoft «Партнерство в навчанні», соціально відповідальних комерційних структур, неурядових організацій. Тематичний сайт [10] містить матеріали і для дітей, і для батьків, і для вчителів (інтерактивні сценарії, короткі тести, готові плани уроків), завдяки яким діти можуть опанувати основами безпечної роботи в Інтернеті.

Сайт stop_sexтинг [11], створений за підтримки МОН, Мінцифри та Уповноваженого Президента України з прав дитини – це комплексний освітній проєкт, що містить навчальні матеріали для батьків і педагогів (у тому разі, уроки «Моя суперсила – безпека в Інтернеті», «#не_ведусь: ми герої безпеки в Інтернеті», «Інтимні селфі в Інтернеті», квест «#не_ведусь», відеоролик «Online сексуальне насильство над дітьми (кібер грумінг)», матеріали вебінару «Превенція деструктивної поведінки (у т. р. суїцидів) дітей і підлітків в Україні») для упередження та протидії сексуальному насильству над

дітьми в Інтернеті. Сайт містить окремий розділ – «Підліткам» – з відповідями на найпоширеніші питання дотичні до проблеми сексуального насильства над дітьми в Інтернеті. Також на цьому ж сайті та платформі Telegram працює чатбот проєкту #stop_сехтинг, покликаний допомогти у разі виникнення проблем окресленого кола. Важливим, на нашу думку, є наявність на сайті: розділу «Повідомлення» (інтернет-порталу повідомлень про матеріали, що зображують сексуальне насильство над дітьми), інформації про роботу цілодобову Урядову консультаційну лінію з питань безпеки дітей в Інтернеті – 1545*3.

До того ж, проєкт #stop_сехтинг має свою сторінку у TikTok. За період її існування відео проєкту отримали понад 450000 переглядів [12]. У співпраці з TikTok запущено всеукраїнський тест “Безпечний TikTok”, аби перевірити наскільки підлітки захищені в мережі та звернути їх увагу на онлайн небезпеки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наразі в Україні здійснюються перші кроки щодо розробки та впровадження соціально-педагогічних технологій убезпечення дітей в Інтернеті. Серед тих, що визначені нами як цифрові, наявні як вузько спрямовані, так і комплексні, що володіють високим потенціалом щодо убезпечення дітей від онлайн загроз. Водночас, для реалізації цього потенціалу необхідним є посилення промоції даних продуктів, а отже – розбудова системної міжсекторальної співпраці. На окрему увагу, на нашу думку, заслуговують ігрові технології як ті, що є природними для онлайн середовища та відповідають провідним потребам дитячої аудиторії. Відповідно, саме питання їх ефективності визначається нами як перспективне для подальшого наукового пошуку.

Список використаних джерел

1. Бугайова Н. М., Цап В. Й. Профілактика Інтернет-залежності в перебігу електронного навчання // Зб. наук. пр. Вип. 1. Кривий Ріг : Вид. від. НметАУ, 2010. С. 24-28. – URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21111907>
2. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навч. посіб. / за ред. С. О. Сисоєвої. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. 134 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ – Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>

4. Кочарян А. Б., Гущина Н. І. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі : навчально-методичний посібник. Київ : 2011. 100 с. – URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1547/1/Internet.pdf>
5. Краснова Н. П. Типологія соціально-педагогічних технологій. Н. П. Краснова. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2014. № 5(1). С. 49-67. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2014_5%281%29
6. Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні : за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD» / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.), Д. М. Павлова, Н. М. К. Нгуєн, О. Г. Левцун, Н. П. Пивоварова, О. Т. Сакович; О. В. Флярковська. – К. : ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2019. – 214 с.
7. Сергєєва Н. В. Соціально-педагогічні умови профілактики комп'ютерної адикції підлітків : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ 2010. 20 с. – URL: <https://www.nenc.gov.ua/doc/autoref/sergejva2.pdf>
8. Черних О. О. Механізми захисту прав людини в інтернеті // Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект : монографія / відп. ред. Н. П. Павлик. Житомир : Волинь, 2014. – 220 с. – URL: <http://eprints.zu.edu.ua/23627/1/Енциклопедія.PDF>
9. Черних О. О. Соціально-педагогічний супровід формування безпечної поведінки дітей в інтернеті : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Слов'янськ. 2018. 20 с. – URL: https://ddpu.edu.ua/images/stories/news/specrada/05060418/Chernih/Chernih_aref.pdf
10. <https://disted.edu.vn.ua/media/bp/html/etusivu.htm> – Он-ляндія: безпечна вебкраїна.
11. <https://stop-sexting.in.ua> – сайт освітнього проєкту stop_sexтинг.
12. https://stop-sexting.in.ua/bezpechnyj-tiktok-u-partnerstvi-z-osvitnim-proyektom-stop_sextyng/ – Безпечний ТікТок у партнерстві з освітнім проєктом #stop_sexтинг.
13. https://t.me/kiberpes_bot – чатбот «Кіберпес».